

ÖTVEN ÉVES AZ EGYESÜLT GYÓGYSZER- ÉS TÁPSZERGYÁR

KÓSA LÁSZLÓ

Az iparosodás korától kissé elmaradva, csupán a XIX. század második felében kezdődött meg a gyógyszerek üzemi előállítására. Az iparilag egyébként fejlett országokban általában a már meglévő vegyszer- és festékgyárak árnyékában, annak melléktermékeinek hasznosítására létesültek a gyógyszergyárak, némelyik pedig egy-egy patika laboratóriumából fejlődött ki, valamely jól bevált készítményre alapozva jövőjét. Bármilyen is volt az alapítás gyakorlata, indítékul végső soron az a felismerés szolgált, hogy tömegben sokkal gazdaságosabban, olcsóbban és a megfelelő vizsgálati eljárással ellenőrizhető feltételek között jobban lehet gyógyszereket előállítani, mint *ex tempore* a gyógyszerárban. A természettudományok, ezen belül a szerves kémiai szintézis az elmúlt évtizedekben tapasztalt előreszökkenése világszerte elősegítette a gyógyszergyárak erősödését.

Kellő külföldi példa láttán, az iparilag elmaradott és gazdaságilag is függő helyzetben levő Magyarországon csak a századfordulón vette kezdetét néhány konfekcionáló kisüzem megalkakulásával a hazai gyógyszergyártás. A későbbi nagyüzemekké fejlődött vállalkozások megindulása is erre az időre esik: 1901-ben, Üllői úti patikájának laboratóriumában kezdte meg Richard Gedeon a Tonogen előállítását; 1910-ben alakult az *Alka Vegyészeti Gyár*, mely néhány év múlva fölvette a *Chinoin* nevet.

A mai Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár magva: a dr. *Wander R. T.* 1913 telén alakult. A céget a hasonló nevű svájci gyógyszergyár azért alapította, hogy a Svájcba átadott cikkekkel, elsősorban tápszerekkel, gyógyucorkákkal és maláta készítményekkel lássa el az Osztrák Magyar Monarchia országait. A gyár 1913 tavaszán a Keresztúri út 30—32 sz. telken álló két épületben kezdte meg működését. Az induló létszám alig 60 fő volt, s ez lényegében csak a stabilizációt hozó 20-as esztendőkből emelkedett. Ekkor kezdtek ugyanis importált anyagok felhasználásával néhány még ma is forgalomban levő gyógyszerkészítmény gyártását, mint pl. Legatin, Hovalletten, Alucol, Karil, Germicid, Jodtheosan. Az alapanyaggyártás csak a 30-as évek elején indult meg, az e célra létesített, de kislétszámú és kezdetlegesen felszerelt kutatólaboratórium munkájának eredményeként. A Ronin, Vestin, Diphedan, Ptimal, Intrajod stb. tartozott az első saját alapanyagú termékek közé. A fejlődést a II. világháború bénította meg. Leállították a beruházásokat, csökkent a termelés. Károkat okoztak a légitámadások, valamint a háborús események is. A felszabadulás utáni első időszak a romok eltakarításával telt el, mely után a munka lassan, üzemi szinten indult meg.

Komolvabb beruházásra, fejlődésre, a gyár 1948-ban történt államosítása adott lehetőséget. Az államosítással egyidejűleg a *Wander R. T.*-be olvasztották be az egykori Krompecher Gyógyszer- és Tápszergyár Kft.-t, az Octan Gyógyszer-

vegyészeti Kft.-t, a Palik Gyógyszervegyészeti Kft.-t, az Egger Leó és Dr. Egger I. Gyógyszer- és Vegyészeti Gyár Kft.-t és a Medichemia R. T.-t. Ekkor vette a vállalat az *Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár* nevet.

Az egymástól távolos telephelyeken, célszerűtlen épületekben, korszerűtlen gépparkkal, hiányos felszereléssel folyt a termelés. Hiányoztak a biztonsági és munkavédelmi berendezések is. A gyógyszeripar egészét érintő átszervezés és erőteljes ütemű rekonstrukció során, a hiányosságok felszámolása mellett, az eddig egymással konkuráló cikkeket előállító telepek helyett, saját alapanyaggyártásra épített, önálló profilú egységes gyár kialakítása volt a legfontosabb feladat. Az államosítást követő első évben ebből még kevés valósult meg, de a termelés máris felülmúlta a valamennyi összevont vállalat eredményét magába foglaló 1938-as évi össztermelést. A későbbiekben pedig ugrásszerűen emelkedett:

	Termelési index
1938-ban	100
1948-ban	90
1949-ben	120
1955-ben	1200
1960-ban	3300
1962-ben	6100
1963-ban	7100

Az államosítás évében az össztermelésből csupán 8% esett alapanyagtermelésre, ma a teljes termelés 69%-a az alapanyaggyártás. Ez egyike a legfontosabb mutatószámoknak és egyben beszédes bizonyítéka a fejlődésnek.

Ezt a fejlődést jelentős beruházás tette lehetővé. Míg az államosításkor a hat telep együttesen 80 000 m³ befogadó képességű építménnyel rendelkezett, ma 280 000 m³ kiterjedésű létesítmény áll a 3400 — termelésben közvetlen, vagy közvetve részvevő — dolgozót foglalkoztató gyár rendelkezésére. E fejlesztés során létesült az ún. Chlorocid- és C-vitamin-eszernok, a további fejlődés energiabázisát is biztosító hőerőmű gyorsabb szállítást lehetővé tevő iparvágány, korszerű raktározás céljára a hétszintű raktár-épület, a központi tartálypark, az oldószerállomás, a Középeurópában első közé tartozó, antibiotikumok steril kiszerezését automata gépekkel biztosító telep, a jól felszerelt központi karbantartó eszernok stb.

Most épül az ötemeletes központi kutatólaboratórium, mely a gyár mintegy 300 főnyi kutatógárdájának lesz korszerűen felszerelt munkahelye.

A kutatómunka térhódítása és színvonalának emelése egyik célkitűzése a gyár fejlesztési tervének. A korszerű és hatásos új gyógyszerek előállítását csak elmélyült tudományos munkára lehet alapozni, ez biztosítja a gyors és a jó üzemesítés lehetőségét is, valamint a korszerű

technológia elvi és gyakorlati kérdéseinek megoldását és a kiszerezés, csomagolás fejlesztését is. Jelenleg 4 szintetikus laboratórium, 1 tápszer- és kemoterápiái- 1 farmakológiai- és 1 gyógyszer-technológiai kutatólaboratórium fáradozik a fenti célok megvalósításán. Az „átfutási idő” gyorsítására külön üzemesítő laboratórium, az egyes gépi műveletek korszerűsítésére pedig géplaboratórium létesült.

A régebbi analitikai laboratórium modern vizsgáló műszerekkel bővült, hogy korszerűsítsék a minőségi ellenőrzés munkáját, mely kiterjed a kutatólaboratóriumok termékeinek, valamint a gyártásközi és a végtermékek ellenőrzésére is.

Ha egy-egy műszaki tudományos probléma nem látszik gyári szinten megoldhatónak, nagy kiterjedésű szerződéses kapcsolat biztosítja, hogy egyetemi tanszékek és egyéb tudományos intézetek foglalkozzanak vele. Ugyanúgy kapcsolat létesült egy sor orvostudományi tanszékkel, hatástani, szövettani, élettani stb. vizsgálatok elvégzése céljából is, valamint klinikákkal a kísérleti anyagok értékelésére. Ebben a munkában az ország számos kórháza is részt vesz, hogy a minél nagyobb területre kiterjesztett gyógyszerkipróbálás statisztikailag is értékelhető legyen.

Részben az egészségügyi intézményekkel való kapcsolat létesítése, fenntartása céljából, a kipróbálások-eredményeinek értékelésére és publikálására alakult meg a gyár gyógyszerismertető osztálya.

A széles körre kiterjesztett kutatómunka eredményeként az utóbbi évtizedben több jelentős gyógyszerrel gazdagodott a gyár terméklistája. Résztint a gyár saját kutatólaboratóriumában, a Gyógyszeripari Kutató Intézettel, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézetével együttműködve az alábbi készítmények előállítását dolgozták ki:

aceinocumarol (Syncumar)
 aszkorbinsav (Vitamin C)
 dietazin (Parkazin)*
 dietilkarbamazin (Loxuan)*
 imipramin (Melipramin)
 jód-kloroxikolinol (Enteroseptol)
 kloramfenikol (Chlorocid) és ennek palmitat sója
 klorkinaldol (Chlorosan)*
 kloroquin (Delagil)
 klorpromazin (Hibernal)
 levomepromazin (Tisercin)*
 lidokain (Lidocain)
 meprobamat (Andaxin)
 metofenazin (Frenolon)
 fenilbenzil-atropinium-bromid (Gastropin)
 fenacetin
 fenidol (Bilospekt)*
 fenmetrazin (Gracidin)
 nialamid (Nuredal)*
 perfenazin (Thilatazin)*

* Ezideig nem került forgalomba.

pempidin (Synapleg)
 prometazin (Pipolphen)
 szimpetamin (Sympathomim)
 trifenoxazin (Trioxazin)

Az összes termelés mintegy 70%-a 10 évnél újabb készítmény. Ez azért is fontos, mert csak korszerű és versenyképes készítményekkel lehet a nemzetközi gyógyszerpiacon helytállni.

Az export kezdeti lassú, de folyamatos emelkedése révén jelenleg ott tart gyárunk, hogy míg 1938-ban az össztermelés nem egész 4%-a került csak exportra, a folyó évi — időközben hetvenszeresére emelkedett — termelés 60%-át bocsátja a külkereskedlem, közelebbről a Medimpex rendelkezésére.

A vállalat készítményei közel 50 országba kerülnek el. Európa csaknem valamennyi országa mellett számos ázsiai, közel- és távolkeleti, afrikai és délamerikai állam is szerepel. Az export növelését elősegíti a szocialista tömb államainak gazdasági összefogása (KGST) és az a körunkban végbemenő társadalmi átalakulás, mely a kapitalista gyógyszerexporttal szemben is kedvező helyzetet teremt gyógyszereink részére a semleges tömbhöz tartozó, vagy a gyarmati sorból éppen napjainkban felszabaduló államokban.

Mind az export növekedése, mind a termelési értékek kedvező változása nagyszerű bizonyítéka annak, hogy a gyógyszeripari beruházások rövid időn belül megtérülő befektetések. E magában is kedvező tényhez hozzá kell számítani a termelékenység fokozatosan kedvező alakulását is. Az egy főre eső termelési érték ugyanis — az 1938-as évi értéket 100-nak véve így alakult:

1948-ban: 97,

1949-ben: 120,

1955-ben: 480,

1960-ban: 700,

1962-ben: 1050, míg az 1963-as tervben 1250 szerepel.

Az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár működésére és fejlődésére utaló adatokból plasztikusan domborodik ki a gyár helye és szerepe az egyre komolyabb rangot nyerő magyar gyógyszeriparban.

Az 50 éves gyár tervében a termelés és a kutatás további növelése, a gazdasági mutatószámok fokozatos javítása szerepel. Ki akarja venni a maga részét a világviszonylatban is előkelő helyezést, Középeurópában pedig a vezető helyet betöltő magyar gyógyszergyártás munkájában.

(Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár Gyógyszerismertető osztály Budapest X., Keresztúri u. 30—38)

Érkezett: 1963. III. 29